

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Andreæ Vallensis Vvlgo Del Vavlx Andanensis, I. V. D. Et
In Alma Academia Lovaniensi SS. Canonum Professoris
Ordinarii, Paratitla Ivris Canonici Sive Decretalivm D.
Gregorii Papæ IX. Svmmaria Ac ...**

Delvaux, André

Coloniæ Agrippinæ, 1686

2. Differentia Publicorum & privatorum Instrumentorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62177)

omimoda liberatio contingat, licet pecunia soluta non sit: quia licet soluta non sit, tamen creditor eam tamquam receptam & solutam habet, Apocha verò non aliter contingit liberatio, quam si pecunia soluta sit.

Antapocha vice versa dicitur privata scriptura, quam debitor creditori de solutis facit & tradit: vulgo *Contresedule* vocatur. Estque necessaria in pensionibus & præstationibus annuis, ad impediendam præscriptionem exemptionis à solutione; soletque ita fieri: *Fateor me tantum pensionis aut usurarum nomine soluisse.*

Syngrapha dicitur scriptura sive scedula, quæ sit propria manu eorum, qui paciscuntur, in alicuius rei fidem.

Libellus ratione est ille, quem quilibet sibi sponte facit, de quo in *l. rationes & in d. l. instrumenta Cod. de probat.*

Epistola est scriptura privata, quam aliquis alicui vel socius socio mittit.

§. II.

Differentia publicorum & privatorum Instrumentorum.

1. *Instrumenta publica plenam fidem faciunt.*
2. *Donec contrarium probetur: & quo modo instrumentum.*
3. *Instrumentum privatum non probat pro scribente.*
4. *Exceptio.*
5. *Contra scribentem probat, etiam plene.*

¶ Am quod ad fidem instrumentorum attinet, multum hæc ea in parte interest inter Publica & privata, quia publica instrumenta plenam fidem faciunt de eo, quod dispositivè continent, sive pro proferente, sive contra proferentem, non tantum ipsa originalia sive authentica, ut nostri vocant id est prima & principalia instrumenta, & publica per se, absque alio adminiculo *c. 2. hoc tit.* Verum etiam eorum exempla seu exemplaria, id est ex ipso originali desumpta, dummodo iussu iudicis desumpta seu exemplata fuerint, quo verbo utitur Pont. in *c. ult. hoc tit.* Alias sine originalibus nullam fidem faciunt *c. 1. hoc tit. juncta l. 2. D. eod.* sed tantum conjecturam & suspicionem inducunt, vix dilationi jurisjurandi sufficientem. Quinimò etiam illud, quod ex abbreviatura seu protocollo (de no-

minis ratione vide Covar. *Pract. quest. 19. n. 2.*) tabellionis mortui auctoritate iudicis in publicam formam redactum est ab alio, similem fidem facit; *cap. penult. hoc tit. Covar. ibid. c. 21. num. 3.*

Dixi plenam fidem facere de eo, quod dispositivè continent; quia quoad ea, quæ in illis enuntiativè & incidenter narrantur, non probant, in præiudicium tertii: *l. Ex hac 16. D. De Donationib. nisi in antiquis, quorum scilicet origo & initium centesimum annum excedit, c. Cum causam sup. de probat.*

2. Deinde quod dictum est, publicum instrumentum plenam fidem facere, intelligendum est, donec contrarium probetur, *l. Cum precibus 18. Cod. De probat. & ibi DD. sive per testes contrarios, ad minimum tres, vel duos, omni exceptione majores c. Cum Ioannes 10. h. s. Covar. lib. 2. Var. resol. cap. 13. n. 11. sive per aliud instrumentum, alteri contrarium: modo etiam adversarius nihil objiciat: veluti quod non sit confectum à Notario, qui eidem subscripsit; quod rasuram seu cancellationem habeat circa substantiale instrumenti vel etiam rasuram dictionis vel syllabæ aut litteræ quæ immutet sensum instrumenti, vel aliud, quod circa instrumentum vel eius sensum dubitationem inducat, quia inde reddi potest aut falsum aut saltem suspectum, *c. Inter dilectos §. instrumentum h. s. s. licet inf. De crimine falsi.**

3. Instrumenta tamen privata regulariter non faciunt fidem proferente, *l. Instrumenta 5. cum l. seq. Cod. de probat.* etiam confecta manu Notarii, si desint solemnia, ad scripturam publicam requisita aut conscripta manu Episcopi: quia nullo jure cavetur, quod eiusmodi privata restatio seu annotatio habeat vim publicæ scripturæ, *c. Cum à nobis in fine sup. de testib.* etiam si agatur de favore piæ causæ, quia, ut dicitur in *l. Exemplo 7. Cod. de probat.* exemplo permissum est, ut ei scripturæ credatur, qua unusquisque sibi annotatione propria debitorem constituit: aded ut ex scriptura merè privata, juxta communem sententiam, ne quidem semiplena probatio inducatur.

4. Facit tamen instrumentum privatum fidem pro scribente. Primò, si titium testium subscriptione fuerit *municum, d. c. 2. h. s.* quia tum quasi publicè confectum creditur, *l. Scripturam Cod. Qui posteriores in pig. habeantur, Covar. Pract. quest.*

quasi. c. 22. n. 3. Secundò, si instrumentum eius modi longo tempore inter partes fuerit observatum, & in iudicio pro tali sæpius habitum atque exhibitum. Tertio, si agatur de modica summa. IV. si recipiat aliquod fomentum vel supplementum unde haberi debeat quasi authenticum, ut quia alia adminicula, veluti quod scribens sit vir bonæ opinionis & famæ & solitus semper scribere veritatem, quod vir sit legalis, summa præditus integritate, & scriptura contineat veteri similia. V. Si sit iuramento confirmatum VI. si inter partes conveniret, ut instrumentum privatum plenè probet; prout convenire potest cum, quòd scriptura privata non probet, introductum sit favore partium, cui renuntiare possunt. Denique si ab adversario scribentis approbatum sit, etiam plenam fidem facit, licet non sit testiū subscriptioe munitum, *l. Publica 26. §. fin. in fine D. Depositi.*

5. At verò contra scribentem, si causam expressam habeat, ex qua debitum petitur veluti ex mutuo, ex empto, locato, &c. plenam fidem facit, etiam nullo teste adscripto, modò tamen is, qui scripsit, fateatur se scripsisse, quia quisque debet suæ confessioni contra se stare, *l. Generaliter Cod. De non numer. pecunia.* Sin autem causam exprellam non habeat, tum licet is, qui scripsit, fateatur se scripsisse, amen non probat adversus scribentem, nisi semiplenè. *Si cautio 14. h. t. l. cum indebito D. De probat.* quia censetur indiscretè scripsisse: & propterea adversario incumbit probare causam, ex qua debeat is, qui scripsit *d. c. Si cautio.*

§. III.

Quomodo & ubi Instrumenta edi debeant.

1. Edi debent in iudicio parte citata usque ad conclusionem in causa.
2. Non verò post conclusionem.
3. Exceptio.
4. Interdum partis citatio necessaria non est.
5. Interdum etiam ante litem contestatam produci debent.

1. **A**D hoc verò ut probent instrumenta, editive produci in iudicio debent, instar aliorum probationum: & quidem parte cita-

ta, ac post litem contestatam; aliàs non probant. Quamquam in eo differant à reliquis probationibus, quo ad productionem, quòd produci possint non solum in termino probatorio. sed intra terminum, intra quem examinari testes oportet, sed usque ad conclusionem in causa, *l. Gum dilectus 9. & ibi D. D. hoc tit.* quia in hac productione non subest metus subordinationis, qui subest in testibus: nisi fortè Judex præscripserit certum tempus, intra quod instrumenta omnino edi debeant.

2. Post conclusionem verò in causa produci amplius non possunt, quia is est terminus exclusivus omnium probationum, cum facta conclusionem de causa liquere dicatur, *juxta Glossam c. Significaverunt V. liquere & ibi Felin. sup. De testibus* Sic etiam produci nequeunt, quando expresse renuntiatum est omnibus probationibus.

3. Hoc tamen fallit; Primò, Si ex iusta aliqua causa Judex, postquam conclusum est in causa; admittere ea velit, quia quo ad Judicem numquam in causa concluditur, ideoque conclusionem rescindere & ulteriorem probationem partibus injungere potest, *cap. Cum Ioannes 10. & ibi Glossa & Felin. n. 12. h. t.* partemque interrogare non solum ad declarationem retroactorum, verum etiam ad fundandam de novo intentionem partis, in vim novæ probationis, *arg. d. c. Cum Ioannes.* Secundò, Si producens instrumenta fidem faciat iuramento, ea demum post conclusionem in causa venisse ad suam notitiam, facta prius diligenti inquisitione, *c. Pastoralis inf. De except.* Ad hoc autem iuramentum præstandum opus est speciali mandato in procuratore, ut illud præstet nomine domini, & in animam eius. Tertio, in causa matrimoniali, in qua sententia, maxime contrà matrimonium lata, nunquam transit in rem iudicatam, *c. Lasor 7. & ibi Glossa inf. de re judic.* IV. Quando instrumentum non ad probandum, sed ad priores probationes declarandas, profertur: quia alias prohibetur probare, non vetatur probationem à se factam declarare. V. In criminalibus, in quibus non concluditur in causa quoad reum, quia semper ad sententiam usque possit eius innocentia detegi; idque favore defensionis receptum est, VI. Si ex beneficio restitutionis in integrum